

До спеціалізованої вченої ради
Д 35.052.19 у Національному університеті
«Львівська політехніка»

м. Львів,
вул. Князя Романа, 1/3

В І Д Г У К

офіційного опонента,

доктора юридичних наук, професора

Захарченка Петра Павловича

на дисертацію Кухарчук Христини Іванівни

**«Організаційно-правові форми кадрової політики в органах
прокуратури Східної Галичини 1867-1939 років: історико-правове
дослідження», подану на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.01 - теорія та історія
держави і права; історія політичних і правових учень**

З огляду на подану здобувачкою Христиною Іванівною Кухарчук дисертаційної роботи на тему на історико-правову тематику під назвою «Організаційно-правові форми кадрової політики в органах прокуратури Східної Галичини 1867-1939 років» за спеціальністю 12.00.01 - теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень, як офіційний опонент, вважаю за необхідне висловити такі міркування.

Актуальність теми дослідження. Важливим атрибутом будь-якої дисертаційної роботи є обґрунтування актуальності обраної теми, яка у цій частині передбачає певну триєдність, а саме: доводить ступінь важливості теми саме на сьогоднішній момент; переконує у необхідності вивчення її для суспільних потреб; демонструє нагальність вивчення проблеми для глибшого пізнання і відкриття нових горизонтів її дослідження. З усіма складовими елементами актуальності теми дисертантка достатньо успішно справилася.

Актуальність роботи, що має історико-правовий характер у сенсі удосконалення правовідносин сьогодення, є достатньо суперечливою, проте не щодо поданої дисертанткою Христиною Кухарчук тематики, адже вона обґрунтовує її злободенність потребою у врахуванні досвіду формування та функціонування структур прокурорських органів у недалекому для України минулому. Основоположним у її мотивації є той факт, що органи прокуратури як Австро-Угорщини, так і міжвоєнної Польської Республіки (Другої Речі Посполитої) впродовж 1867-1939 рр. на території Східної Галичини мали структуровану і ефективну модель організації та функціонування кадрового апарату в структурах органів правопорядку загалом та прокуратурі зокрема. Виходячи з того, що Україна з 2014 р. після підписання асоціації з Європейським Союзом, повернулася в коло європейських держав, які в досліджуваний період перебували в тісному зв'язку між собою, такий досвід є, безумовно, витребуваний для нашої держави, зорієнтованої на поглиблення співпраці з державами-членами ЄС. За своїми актуальністю, проблемністю, суспільною і науковою значимістю обрана тема дослідження цілком відповідає проблематиці кандидатської дисертації зі спеціальності 12.00.01 - теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Необхідно підкреслити, що тематика дисертаційної роботи узгоджується з планом науково-дослідної роботи кафедри історії держави та права Навчально - наукового інституту права та психології Національного університету «Львівська політехніка» під назвою «Історико-правові засади Українського державотворення: інституційні та ідеологічні аспекти; правовий механізм радянської західних областей Української РСР» (державний реєстраційний номер 0114U005463).

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень дисертації

Дисертаційна робота структурно та методологічно є достатньо збалансованою, оскільки положення наукової новизни, висновки належним чином обґрунтовані та доказові. Робота складається з анотації, вступу,

переліку умовних позначень, вступу, трьох розділів, що охоплюють вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Повний обсяг дисертації становить 245 сторінок, з них основний текст – 167 сторінок. Список використаних джерел налічує 326 найменувань і займає 31 сторінку. Додатки розміщено на 30 сторінках.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень дисертації визначається рівнем забезпеченості роботи джерелами, документами як опублікованими, так і виявленими, спогадами учасників подій, глибоким надбанням історіографічних надбань. Словом, комплексний аналіз наративних, історичних та правових джерел є наріжним каменем достовірності зроблених дослідником висновків.

З урахуванням емпіричної бази дисертації, що склали значний масив виявлених архівних документів, перекладної літератури, що відображають процеси становлення кадрових апаратів прокурорських органів Австро-Угорщини та Другої Речі Посполитої у другій пол. XIX - поч. XX ст., можна стверджувати про достатньо високий рівень достовірності висновків та узагальнень, здійснених Христиною Кухарчук.

Доказовість результатів дослідження забезпечена також глибоким опрацюванням теоретичних робіт, праць з історії України, Австрії, Угорщини, Польщі як вітчизняних дослідників, так і іноземних авторів, причому польською, німецькою, російською мовами, а також їхньою чисельною апробацією у наукових фахових часописах та науково-практичних конференціях різноманітних рівнів.

Достовірність і новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації полягають у тому, що дисертація Х. Кухарчук є першим в Україні самостійним комплексним дослідженням становлення і розвитку організаційно-правових форм кадрової політики в органах прокуратури Східної Галичини в умовах перебування її в складі Австро-Угорщини та Другої Речі Посполитої впродовж 1867-1939 рр.

Положення наукової роботи ґрунтуються на об'єктивних теоретичних дослідженнях, висновки є обґрунтованими та базуються на власних

судженнях авторки. Сформульована Х. Кухарчук наукова новизна насправді відповідає цим критеріям у частині того, що зміст та висновки дисертації підтверджують той факт, що однією з необхідних умов підвищення ефективності діяльності прокуратури України в сучасних глобалізаційних умовах є необхідність врахування історичного досвіду Австро-Угорщини та Другої Речі Посполитої в тій частині, що австро-угорська та польська прокуратури були створені (надалі реорганізувалися) за кращими зразками європейських буржуазних демократій і на сьогодні відповідають такому статусу.

Не можна не відзначити й той факт, що дослідниця намагається надбання історичної спадщини пов'язати з дефініціями, що повнокровно використовуються нинішніми як юридичною, так і наукою державного управління. Маємо на увазі один із елементів наукової новизни її роботи, який забезпечує висновок щодо поняття державної кадрової політики в органах прокуратури, під яким дослідниця вбачає частину державної політики, де розроблена стратегія розвитку інституту прокуратури на основі різноманітних форм кадрової роботи з урахуванням оптимальних умов праці, мотивації, соціальних гарантій та стимулювання її працівників. Вірогідно, авторка надто сміливо узурпувала місце власному визначенню в рубрикації «вперше», замість того, щоб цей висновок опинився у рубрикації «удосконалено».

Беззаперечним елементом наукової новизни також слід вважати й виписане положення про визначення компетенції прокуратури Східної Галичини у механізмі державного апарату Австро-Угорщини (1867–1918 рр.) та Другої Речі Посполитої (1918–1939 рр.), яка як в одній, так і іншій державі не зазнала відмінностей від загальнодержавної компетенції і перебувала в єдиному правовому полі без врахування національних особливостей регіону.

Істотним, з погляду законопроектних робіт та майбутнього правозастосування, є пропозиція вітчизняному законодавцеві щодо можливості запозичення позитивного досвіду Австрії та Другої Речі Посполитої для подальшого реформування органів прокуратури України,

запобігання проявам корупції та кумівства в середовищі правоохоронних структур.

І, звичайно, не є новиною порушення принципу національної рівності у взаєминах метрополій щодо своїх колоній. Пані Х. Кухарчук довела існування дискримінації за етнічною ознакою українського і єврейського населення й на рівні кадрової політики в органах прокуратури в періоди перебування Східної Галичини у складі Австро-Угорщини та Другої Речі Посполитої.

Інші положення, визначені як елементи наукової новизни, в більшості своїй також мають право на вказаний статус.

Повнота викладу основних результатів дисертаційної роботи в наукових фахових виданнях

Основні результати дисертаційної роботи Христини Кухарчук викладені у 13 публікаціях, серед яких п'ять – статті, опубліковані у фахових виданнях з юридичних наук, одна стаття у зарубіжному науковому виданні та сім тез доповідей, виголошених на науково-практичних заходах України та США. Кількість і якість публікацій відповідає вимогам, що висовуються для дисертантів, які претендують на звання кандидата юридичних наук.

Ідентичність змісту автореферату і основних положень дисертації

Робота побудована відповідно до вимог Міністерства освіти і науки України, є логічною, структурні елементи взаємопов'язані між собою, висновки – обґрунтовані та доказові, рекомендації – доцільні та витребувані для удосконалення теорії і практики кадрової політики в органах прокуратури в сучасних українських реаліях.

Положення, викладені в дисертаційному дослідженні та виносяться на захист, розроблені автором особисто. Висновки роботи мають самостійний характер, обґрунтовані автором особисто.

Матеріали дисертації і автореферату викладено в науковому стилі, літературною державною мовою, зміст вступної частини та висновків автореферату відповідають змісту основних положень дисертації.

Дисертація і автореферат оформлені відповідно до вимог Постанови Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. про «Порядок присудження наукових ступенів».

Дискусійні положення та зауваження до дисертації

Дисертаційне дослідження Х. Кухарчук потребує неупередженої, критичної оцінки, оскільки її авторка претендує на високий у науці статус - кандидата юридичних наук із спеціальності «Історія та теорія держави і права». Отже, вважаємо за необхідне висловити свої міркування з цього приводу, а саме:

1. Дисертантка у обґрунтуванні актуальності теми спирається на «повчальний як позитивний, так і негативний історичний досвід європейських держав, у складі яких свого часу перебували українські землі, особливо з врахуванням того незаперечного факту, що ці держави суттєво випереджають сучасну Україну в процесах побудови громадянського правового суспільства». Дозволю не погодитися з цією тезою. Не впевнений, що, принаймні, одна із країн, під впливом якої перебувала територія України, випереджає нашу батьківщину у процесах побудови громадянського правового суспільства. Мова йде про Російську Федерацію, яка далеко відстає від нас у процесах побудови демократичного громадянського суспільства, що є загальноновизнаним фактом.

2. Інколи по тексту дисертаційної роботи натрапляємо на певні невідповідності в хронології, які, на моє глибоке переконання, викликані тим, що авторка поблажливо поставилася до історичних дат та історичних подій. В одному місці, на с. 119 пані Христина вважає, що Австро-Угорщина як держава існувала задовго до 1867 р., коли вона офіційно була започаткована. У її тексті йдеться про її існування вже у 1850 р.

В іншому, - але на цій самій сторінці називаються дати, які не мають жодного відношення до Австрії, бо вже її як самостійної держави не існувало. Цитую: «Австрійським законодавцем у 1873 р. проводилась судова реформа і як наслідок прийнято цілий ряд нових нормативно-правових актів, якими регулювалась діяльність прокуратури, та внесено зміни до старих».

У третьому місці на тій само сторінці авторка уводить у обіг оригінальний юридичний термін. Вона поділяє законодавчі органи влади в Австро-Угорщині на основні та другорядні. Сподіваюся почути обґрунтування пані Христиною Кухарчук, які саме органи Австро-Угорщини відносилися до одних, а які - до інших.

На с. 121 також йдеться про Австро-Угорщину, яка, на переконання, шановної пошукувачки диплома кандидата юридичних наук, вже існувала в першому- на початку другої половини ХІХ ст. В іншому місці, а точніше на с. 79 через абзац двічі повторюється ідентичний текст, що повинно бути усунути.

3. На с. 6 роботи Х. Кухарчук наголошує, що кадровий напрям діяльності в органах прокуратури Австро-Угорщини та Другої Речі Посполитої був чітко регламентованим. Загалом, основні принципи реалізації прокурорської кадрової політики були однаковими з врахуванням, звісно, певних особливостей. Хотілося б почути у відповіді Х. Кухарчук, які ж саме особливості в основних принципах реалізації прокурорської кадрової політики вона виявили стосовно Східної Галичини і якими локальними нормативно-правовими актами вони були закріплені.

4. Думаю, що на с. 4 автореферату і с 23 дисертаційного дослідження авторкою помилково був внесений соціологічний метод пізнання, який вона називає серед використаних при підготовці дисертації. У історико-правових роботах його не можливо використати, бо у межах історичної ретроспективи не можна провести жодних соціологічних досліджень чи опитувань. Якщо пані Христина використовувала результати соціологічних досліджень сучасників, то в цьому разі з її боку мав бути використаний метод аналізу і, можливо, синтезу, що було би абсолютно правильним для застосованої історико-правової методології.

На методологічному рівні дисертантка припустилася ще однієї хиби (с. 4 автореферату), визнавши тлумачення юридичних норм методом дослідження. Конституціоналісти обуряться, і небезпідставно, адже тлумаченням

юридичних норм здійснюють лише суди конституційної юрисдикції або законодавчі органи, які ухвалили ту чи іншу юридичну норму.

5. Авторка використала у своїй роботі окремі невдалі формулювання, які потребують переформатування тексту, що необхідно буде врахувати в подальшій науковій діяльності. Одним із них є наступне речення: «Кадрова політика в органах прокуратури базується на державній кадровій політиці та не може їй суперечити. Історичний досвід засвідчив той факт, що система органів прокуратури і Австро-Угорщини, і Другої Речі Посполитої належала до виконавчої гілки влади, що ще більше мотивувало законодавця прокурорську кадрову політику ототожнювати з державною». Не доводилося мені чути жодного випадку в історії права як України, так і зарубіжних країн, аби кадрову політику в правоохоронних органах не ототожнювали з державою. У вступній частині Х. Кухарчук дає власне визначення кадрової політики в прокуратурі, де вказано, що вона є складовою частиною саме державної політики, а не якоїсь іншої.

6. Незважаючи на велику кількість використаних архівних джерел, авторці не вдалося залучити документи і матеріали практичної діяльності прокурорських працівників у частині кадрової роботи. Надзвичайно важливо в роботах такої тематики підтвердити виявленими архівними документами факти дискримінації працівників прокуратури за національною чи соціальною ознакою. Певно, що вони дисертанткою знайдені, але належним чином розмістити їх по тексту дисертації не вдалося.

7. Пункти 5 і 11 наукової новизни, визнані дослідницею як такі, де з одного боку зазначається, що вітчизняному законодавцеві запропоновано можливості запозичення позитивного досвіду Австрії та Другої Речі Посполитої для подальшого реформування органів прокуратури України, запобігання проявам корупції та кумівства в середовищі правоохоронних структур, а з другого, - що при формуванні кадрової політики в органах прокуратури нинішньої України слід запозичити історичний досвід минувшини, в частині оцінки вміння претендента використовувати наукові знання на практиці, вільного володіння кількома мовами, поваги претендента

на посаду чи на підвищення у посаді до конституційного ладу держави, її національних традицій, посилені вимоги до моральних якостей претендента тощо, є тотожними, при чому останній є саме тим, що вказує шляхи удосконалення вітчизняного законодавства. Названі пункти доцільніше об'єднати в один результивний висновок, котрий перебуває в одній дослідницькій площині.

8. На жаль, у анотації роботи, у її вступній та заключних частинах ми не знайшли матеріалів, які би свідчили про факти впровадження матеріалів дисертаційної роботи у законодавчий, навчальний процес чи були втілені в теорію або практику діяльності кадрового апарату прокуратур України відповідних рівнів. Впевнений, що у пані Христини Кухарчук все це попереду.

З огляду на вищезазначене вважаю, що попри висловлені зауваження та дискусійні положення, котрі містяться в дисертації «Організаційно-правові форми кадрової політики в органах прокуратури Східної Галичини 1867-1939 років: історико-правове дослідження», вона є самостійною, доказовою працею, що спирається на багатий джерельний матеріал як історичний, так і правового характеру, відповідає вимогам п.п. 11, 12, 13 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. №567 зі змінами, а її авторка, Кухарчук Христина Іванівна заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.01. – теорія та історія держави і права; історія політичних і правових вчень.

Офіційний опонент:

**доктор юридичних наук, професор, професор
кафедри історії права та держави Інституту права
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка**

Петро Захарченко

Підпис: С.І. ЧУМ
Вчений секретар
КАРАУЛЬНА Н.В.
05.10.2020р.

